

## РЕЦЕНЗИЯ

върху творчеството на доц. д-р Иванка Милкова Костова за участие в конкурса за академичната длъжност “професор” по научната специалност (05.02.18) Икономика и управление (Цени и ценова политика и Стокови борси), обявен в ДВ, бр.39 /22.05.2012 г. от ПУ “Паисий Хилендарски” за потребностите на Факултета по икономически и социални науки

Рецензент:

Проф. дин Рангел Петров Трендафилов  
Научна специалност 05.02.18 Икономика и  
управление

Със Заповед № 33 2069/26.06.2012 г. на Ректора на ПУ “Паисий Хилендарски”, съм определен за член на Научното жури. В качеството си на рецензент, представям настоящата рецензия, разработена в съответствие с изискванията към кандидатите за заемане на академичната длъжност “професор”, дефинирани в Правилника за развитие на академичния състав на ПУ “Паисий Хилендарски”.

Единствен кандидат в конкурса е доц. д-р Иванка Милкова Костова. Тя е родена на 18.06.1949 г. През 1964-1967 г. учи и завършва Математическата гимназия в гр.Хасково. Висше образование завършва през 1971 г. – ВСИ гр. Пловдив. През 1987 г. получава научната степен “доктор”. През 1995 г. получава научното звание Старши научен сътрудник II ст. по Икономика и управление в Института по тютюна и тютюневите изделия - гр. Пловдив. От 1999 г. до днес работи в катедра “Маркетинг и МИО” (Факултет по икономически и социални науки) на Пловдивския университет “Паисий Хилендарски” като доцент по икономика и управление (05.02.18).

Държа да подчертая още в началото на рецензията си някои важни моменти в развитието на доц. д-р Костова като учен, изследовател и преподавател. Преди всичко, през 1999 г. тя получава втора специалност по финанси в Университета по национално и световно стопанство, гр.София. Освен това, тя има богат опит в управлението на науката и висшето образование като ръководител на секция към Института по тютюна и тютюневите изделия – гр.Пловдив и като ръководител катедра “Маркетинг и МИО” към Факултет по икономически и социални науки на Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”. Тя е член на Атестационната комисия на Пловдивския

университет и член на Контролния съвет на същия университет. Заедно с ползотворната научноизследователска и преподавателска дейност, това ѝ дава големи възможности да използва богатите си умения за развитие на науката.

Кандидатката за “професор” се представя в настоящия конкурс с общо 114 бр. научни трудове, като 52 бр. от тях са след първата хабилитация, които се рецензират и са разпределени, както следва:

- ❖ Монографии – 2 броя, № 1 и № 2, самостоятелни, 342 стр.;
- ❖ Учебници – 5 броя, № 3, 4, 5, 6, 7, от които самостоятелни 1 брой (№6), а останалите в съавторство, 1099 стр.;
- ❖ Научни статии – 31 броя, от които самостоятелни – 19 броя (№ 11, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 33, 34, 35, 36, 37) и като втори автор – 2 броя (№ 8, 38), 326 стр.;
- ❖ Доклади от конференции – 4 броя, от които самостоятелни 3 броя (№ 39, 40, 41, 42), 30 стр.;
- ❖ Научни разработки – 10 броя.

Общо творчеството на кандидатката е поместено в 1797 страници. Този голям обем публикации говори за голямата ѝ работоспособност и уменията ѝ да разкрива важни проблеми от практиката и науката.

В тематично отношение трудовете на кандидатката за заемане на академичната длъжност “професор” са ориентирани в следните по-важни направления:

- управление на ценообразуването;
- икономическа ефективност;
- стокови борси и видове сделки.

Публикациите на кандидатката, разпределени по брой, обем и тематично направление позволяват да се направи една обобщаваща оценка на цялостното ѝ творчество, а именно:

1. Научните публикации са посветени на много актуални проблеми, особено тези от последния период на автора, свързани с цени и ценова политика и стокови борси и борсова търговия.

2. Творчеството на кандидатката обхваща голям брой публикации, което говори за голямата работоспособност и възможности като изследовател и преподавател да открива научни проблеми и да се ангажира всеотдайно с изследването им.

3. Голяма част от публикациите са самостоятелни или тя е първи автор в колектива, което потвърждава високата ерудиция на авторката и лична отговорност за това, което публикува.

4. Научните статии са публикувани в престижни реферирани списания като: Икономика, Икономика на селското стопанство, Bulgarian Journal of Agricultural Science, Bio technology, Trakia Journal of Science и в научни трудове на ВУЗ. Това е един твърде показателен, макар и най-общ факт за високата научна стойност на статиите.

5. Представени са пет публикации на английски език.

6. По брой, обем и съдържание, те са повече от необходимите публикации за исканата академична длъжност “професор”.

Двете самостоятелни монографии отразяват същността на основното направление в творчеството на кандидатката – ценообразуването.

Монографията “Управление на ценообразуването” се състои от 8 глави и използвана литература. Авторката подробно и последователно разглежда най-важните въпроси, свързани с управлението на ценообразуването. Започва логично с изясняване на процеса на ценообразуване и преминава през проблемите, които изграждат основата на вземането на решение за ценообразуване. Тук основна задача на авторката е да посочи възможните пътища за подобряване на финансовото състояние на една фирма, които пътища са обвързани с етапите на жизнения цикъл на продукта, които фирмата произвежда и почиват на задълбочено изследване на основните пазарни сили. Теоретичните аспекти на ценообразуването авторката по-нататък в монографията свежда до проблемите, възникващи в днешно време в ценообразуването у нас. Съществено място в монографията заема въпросът за избора и прилагането на ценова стратегия в различните пазари. Особено внимание е отделено на стратегията за ценообразуване, позната като “ценообразуване на основа на стойността”, чието разглеждане се допълва с възможно по-голям брой ценови тактики. От погледа на авторката не отбягва и въпросът за възникването на ценови войни, които са възможни особено при неблагоприятна пазарна ситуация. Логично монографията завършва с разглеждането на основните елементи на етапа преговори.

Монографията “Ценови стратегии за малкия бизнес” има конкретна насоченост – да помогне на малкия бизнес да се справи с проблемите на ценообразуването. Този проблем е отчасти в основата на неблагоприятната тенденция на намаляване броя на малките предприятия в България. Този труд има ярко изразена практическа насоченост и в него се разглеждат различни ценообразуващи механизми и различни възможности

за формиране на конкретни цени, с цел завладяване на по-голям дял от пазара и реализиране на печалба. Авторката насочва своето изследване към един конкретен и много важен проблем за малките предприятия, този как да определят своите разходи и конкретно да ги измерят.

Като цяло двете монографии са завършени произведения с многобройни примери с практическа насоченост и са ценен източник на знания за състоянието на ценообразуването и използването на ценови стратегии за малкия бизнес и разкриват реални възможности за формиране на подходящи цени, които да носят печалба.

Много важни са и останалите въпроси, третиран в творчеството на кандидатката. Разработени са някои фундаментални въпроси, свързани с характеристиките на основните стратегии на стоковите борси. Подробно са изяснени борсовите сделки, а така също и функционалните системи на стоковата борса. Актуализиран е методическият подход и е установена икономическата ефективност от внедряването на нови технологии в производството.

Наред с тези достойнства, в творчеството на кандидатката ще посоча и някои конкретни приноси:

- ❖ Разработен е модел на процеса на ценообразуване. Това авторката постига чрез разкриване на проблемите, които изграждат основите на вземането на решение за ценообразуване и основните начини, по които една компания може да подобри финансовия си резултат и как тези начини се разпадат на различни стратегически изисквания (№1, №2);
- ❖ Въз основа на изследвания на основните методи на ценообразуване са конкретизирани различни инструменти към тях, някои – добри, някои – спорни, а някои причина за вътрешни конфликти в рамките на фирмите, които ги прилагат (№1, № 6, № 23).
- ❖ Анализира процеса на избора и прилагането на ценова стратегия в даден пазар и задълбочено изследва стратегията на основата на стойността. Това ѝ позволява да предложи множество тактики, които могат да бъдат използвани при управлението на цените на пазара (№ 1, № 22, № 29).
- ❖ Въз основа на изследване на взаимодействието между цената и другите елементи на маркетинг микса – продукта, рекламата, дистрибуцията, които една фирма трябва ефективно да управлява и разкрива предпоставка маркетинговата ѝ програма да бъде успешна (№ 29).

- ❖ Утвърждава, че ценовите решения трябва винаги да се вземат като част от дългосрочната маркетингова стратегия за увеличаване на печалбата. Определя ръководни опорни точки за предвиждане на реакциите на потребителите и конкурентите, въздействието върху тях и интегрирането им в дългосрочна стратегия (№ 31, № 32).
- ❖ Въз основа на конкретен анализ са сравнени ефектите от политиките на фиксираните срещу тези на договорните цени и е препоръчана подходяща стратегия за договаряне. Представен е аналитичен метод за изготвяне на конкретни предложения, когато има само една възможност за ценова оферта (№ 1, № 35).
- ❖ Предлага няколко типа ценообразуващи стратегии, които могат да бъдат използвани от малки производители. Акцентира върху влиянието на ценовата стратегия върху области като: мотивация на персонала и обратното – влиянието на мотивацията на персонала върху структурата на цените (№ 2, № 36).
- ❖ Разработени са някои фундаментални въпроси, свързани с характеристиките на основните стратегии на стоковите борси. Детайлно са представени борсовите сделки, особеностите и видовете срочни сделки. Задълбочено са представени функционалните системи на стоковата борса. Представена е системата на оперативно управление на борсовата търговия в България. Изяснени са утвърдените стратегии на борсовата търговия – хеджирането и спекулирането. Задълбочено са представени икономическите цели на хеджирането и факторите за тяхното постигане. Изяснена е същността на хеджирането с опции и възможностите за постигане на икономическите цели. Изяснени са стратегиите на борсовото спекулиране и условията на постигането им (№ 3, № 4, № 5, № 7, № 19, № 20, № 21).

Тези приноси са лично дело на кандидатката за получаване на академичната длъжност “професор” и имат характер на доразвитие на теорията и обогатяване на практиката.

Наред с активната изследователска дейност, научните интереси на кандидатката се допълват с активна преподавателска дейност. Тя има разнообразна по форма и съдържание учебна дейност.

От 1999 г. и до днес тя е доцент в Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”, с общ брой аудиторна и извънаудиторна заетост за учебната 2010-2011

г. – 1193 часа по дисциплините “Цени и ценова политика”, “Стокови борси” и “Продуктова политика”. Лекционните курсове са четен пред бакалаври и магистри от различни специалности във ФИСН, филиалите на ПУ в гр. Кърджали и гр. Смолян, в Университета по хранителни технологии.

Кандидатката за “професор” участва в издаването на 5 учебника, съобразени с учебната програма, предвидени за специалностите, в които тя преподава. Учебниците са рецензирани от известни учени в областта, отговарят напълно на изискванията към този род публикации и се използват успешно в процеса на преподаване.

Доц. д-р Иванка Костова е научен ръководител на двама докторанти, ръководила е над 23 дипломанти, рецензирала е 1 монография, 2 учебни помагала, дипломни работи на студенти от бакалавърски и магистърски програми, становища за присъждане на научни степени и звания, участие в научно жури със становище. Председател е на държавна изпитна комисия.

Доц. д-р Ив. Костова е участвала с 4 доклада на международни и национални научни конференции, като три от тях са на международни.

Взела е участие общо в 10 изследователски проекта, на 8 от които е ръководител.

Кандидатката за академичната длъжност “професор” е посочила 7 цитирания на нейни трудове от други автори.

Владее много добре английски и руски езици, участва в международни и национални научни конференции.

## **ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

Документите и материалите, представени от доц. д-р Иванка Милкова Костова отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”.

На тези основания и в съответствие с направените оценки в рецензията заключавам:

1. Давам висока оценка на представянето на доц. д-р Иванка Милкова Костова в конкурса за придобиване на академичната длъжност “професор” по научната специалност Икономика и управление (Цени и ценова политика и Стокови борси).

2. Тя е една от известните сега аграрикономисти, постигнала забележителни резултати в изследването на важни за теорията и практиката проблеми в областта на ценообразуването и маркетинга.

3. Препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Факултета по икономически и социални науки за избор на доц. д-р Иванка Милкова Костова на академичната длъжност “професор” в ПУ “Паисий Хилендарски” по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност Икономика и управление (Цени и ценова политика и Стокови борси).

10.08.2012 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

/проф. дин Рангел Трендафилов/